

Ambitiøst projekt om en praxeologisk sygeplejevidenskab

Anmeldelse af Kirsten Beedholm

Karin Anna Petersen og Staf Callewaert: *Praxeologisk sygeplejevidenskab – hvad er det? En diskussion med det subjektivistiske og det objektivistiske alternativ.* Forlaget Hæxis, 2013. 276 sider.

Bogen *Praxeologisk sygeplejevidenskab – hvad er det?* er resultatet af et mangeårigt og frugtbart samarbejde mellem professor emeritus Staf Callewaert og professor Karin Anna Petersen.

Bogens hensigt er at beskrive – og argumentere for – en fremtidig sygeplejevidenskab med inspiration fra Pierre Bourdieus praxeologi. I lighed med Bourdieus sondring mellem tre forskellige former for videnskabelig viden, den fænomenologiske, den praxeologiske og den objektivistiske, søger Petersen og Callewaert at etablere en praxeologisk sygeplejeviden-

skab mellem på den ene side en fænomenologisk sygeplejevidenskab og på den anden side det, de kalder en medicinsk eller objektivistisk sygeplejevidenskab. Til forskel fra Bourdieus brug af begrebet praxeologi, anvender Petersen og Callewaert her begrebet om både beskrivende og handlingsanvisende teoriudvikling – det forfatterne kalder henholdsvis videnskab *om* og *for* sygepleje.

Petersen og Callewaert har igennem mange år samarbejdet om at introducere Bourdieu i flere nordiske miljøer inden for sygepleje og pædagogik. Med afsæt i bl.a. Bourdieu har de begge gjort en stor indsats for dels at holde en debat om sygeplejevidenskabens videnskabsteoretiske grundlag og udvikling levende; dels at initiere og vejlede forskningsprojekter i Danmark, Sverige og Norge om sygeplejepraksis og sygeplejevidenskab. Denne bog fremstår som resultatet af disse mange års samarbejde. Men den er mere end det. Med denne bog har de taget skridtet til at levere en samlet argumentation for og bud på en praxeologisk sygeplejevidenskab baseret på dybtgående indsigt i Bourdieus videnskabelige arbejder.

Forfatterne stiller store krav til deres læsers kendskab til filosofiske og sociologiske klassikere. Der gås detaljeret til værks, og der udfoldes stor analytisk indsigt i de filosofiske klassikere. Det er både bogens styrke og svaghed. Styrke fordi bogen netop rummer nogle interessante og detaljerede analyser. Bagsiden af dette er imidlertid, at den røde tråd og pointerne i forhold til sygeplejevidenskab af og til fortoner sig. Eksempelvis i kapitel 1 ”Undersøgelsens spørgsmål: Praxeologi eller fænomenologi som sygeplejevidenskabens videnskabsteori?” Det bliver ikke rigtig klart, hvad der ligger i undersøgelsens spørgsmål, og hvad svaret på det er. Det fortaber sig i en diskussion om Bourdieus habitusbegreb. Det bliver således op til læseren selv af skabe den røde tråd og at overføre diskussionens hovedpointer til betydningen for sygeplejevidenskab. Bogen i alt 12 kapitler er ikke skrevet med henblik på at skabe en fremadskridende argumentation og udgør ikke tilsammen en klar

struktur. Snarere fremstår bogen som en kalejdoskopisk rejse gennem en række centrale erkendelsesmæssige grundproblemer, som gennemspilles i med- og modspil med filosofiske, sociologiske og sygeplejevidenskabelige tekster.

Det er forfriskende og inspirerende at læse analyser af sygeplejevidenskabelige spørgsmål som i den grad går ind i og bag om de filosofiske forlæg og diskuterer centrale ontologiske og epistemologiske spørgsmål. Det sker specielt i et af bogens mest spændende kapitler, der skrives i dialog med Kari Martinsens fænomenologiske omsorgsteori. Her trækkes interessante pointer frem og stilles gode spørgsmål, som sjældent forekommer i sygeplejefaglige og sygeplejevidenskabelige tekster: eksempelvis implikationerne af ”den enorme patos i forsvaret af det menneskelige mod videnskaben” som findes i Martinsens tekster (s. 163), og spørgsmålet om, hvorvidt det, der sker i fænomenologisk filosofi ”snarere har været en systematisk befæstning af livsverdens erfaring, som tilgang til i første person, i hverdagsprog, uden objektivering, end det har været en reduktion, en måde at sætte alt andet end den erfaring af sagen selv, af dets væsen i parentes.” (s. 164). Det er med andre ord interessant, når forfatterne indgår i en respektfuld diskussion med deres forlæg som tilfældet er med Martinsen, skønt den lange diskussion med Martinsen har til formål at begrunde valget af en bourdieusk praxeologi som videnskabsteori for en sygeplejeforskning. Dette sker primært med begrundelse i nødvendigheden af at forskeren foretager et ’dobbelt brud’, sådan som Bourdieu beskriver det. ’Det dobbelte brud’ beskrives med forskellige variationer i flere af bogens kapitler, og udgør også i dette kapitel en af de alvorligste indvendinger mod Kari Martinsens forfatterskab.

Udover bogens hovedformål – at beskrive en praxeologisk sygeplejevidenskab – har Petersen og Callewaert meget på hjertet. Det gælder ikke mindst i forhold til sygepleje og sygeplejevidenskab, hvor de gennemgående indtager en kritisk, normativ tilgang.

Det havde været interessant, hvis Petersen og Callewaert havde ofret den sygeplejevidenskabelig tradition lige så stor analytisk og eksplikativ opmærksomhed, som den de viser de filosofiske og sociologiske klassikere. Bogen er mest interessant der, hvor Petersen og Callewaert udfolder de ’rene filosofiske analyser’ – f.eks. i kapitel VII med overskriften ”Dan Zahavi, Merleau-Ponty og Bourdieu: vejen ud af modsætningen kvantitativ-kvalitativ gennem det dobbelte brud”. I kapitlet argumenteres der i tæt dialog med de fænomenologiske sværvægttere for, at den sociale virkelighed ikke kan beskrives og forklares udelukkende med den forklaring om virkeligheden, som aktørerne selv kommer med. Den praxeologiske videnskab har ikke som mål at gengive oplevelsen af den sociale virkelighed i sin egen ret, men at objektivere oplevelsen af den sociale verden gennem et dobbelt brud. Forskeren må rekonstruere aktørernes konstruktioner. Kapitlet rummer skarpe iagttagelser og præcise formuleringer som for eksempel denne, som jeg forelskede mig i, fordi den i én og samme sætning og meget præcist indfanger en vigtig kompleksitet i Bourdieus tænkning:

Men det vigtige ved Bourdieus begreb om den praktiske sans er, at den har en slags ejendommelig ufejlbarlighed inden for den fremherskende socio-kulturelle ramme, under hvilken den er produceret, men på ingen måde repræsenterer den objektive sandhed om denne praktik. (s. 70).

Citatet refererer til et af kapitlets hovedpointer, nemlig nødvendigheden af ’det dobbelte brud’ og bevidstheden om 1., 2., 3. perspektiver.

Med denne ambition om at levere en samlet argumentation for og bud på en praxeologisk sygeplejevidenskab har Karin Anna Petersen og Staf Callewaert endnu engang givet bolden op for en debat om sygeplejevidenskabens grundlag og udvikling.

□